MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' Gunju, 2004

Citazzjoni Numru. 986/2003

Kevin Casha

vs

Jacqueline Casha

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici a fol. 1 sa 3 fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti kienu zzewgu fil-hamsa (5) t'Ottubru 1985 (*vide* Dok "A") u minn dan iz-zwieg l-istess kontendenti ghandhom zewg ulied;

Illi l-kontendenti zzewgu meta l-attur kellu sebgha u ghoxrin (27) sena u l-konvenuta kellha erbgha u ghoxrin (24) sena wara gherusija ta' madwar erba' (4) snin;

Illi l-attur kien l-ewwel persuna illi l-konvenuta qatt kellha relazzjoni maghha, filwaqt illi min-naha tieghu meta kellu tmintax-il sena (18) l-attur kien dahal f'relazzjoni fit-tul ma' mara akbar minnu;

Illi wara li spiccat din ir-relazzjoni, l-attur beda jiggestixxi *bar* u ristorant f'Bugibba filwaqt illi zamm ukoll l-impjieg fiss tieghu ta' fil-ghodu bhala skrivan ma' l-MMU;

Illi b'dan il-mod l-attur ghamel snin shah jahdem sieghat twal ta' xoghol, u f'dan il-perjodu fil-hin tal-gestjoni tal-*bar* kien jiltaqa' wkoll ma hafna nisa barranin illi maghhom kien ikollu relazzjonijiet sesswali u kien ukoll zmien ta' divertiment minghajr razan, filwaqt illi qatt ma kellu c-cans illi jzomm relazzjoni serja ma' ebda persuna;

Illi l-attur kien fizikament u metalment ezawst minn din it-tip ta' hajja u ghalhekk wara certu zmien konxjament ha d-decizjoni illi ma jkomplix jghix din it-tip ta' hajja u minflok isib tfajla Maltija illi tkun serja u tal-galbu biex jizzewweg u b'hekk jibdel hajtu kompletament;

Illi fil-fatt l-attur kien iltaqa' mal-konvenuta *tramite* hbieb reciproci, il-kontendenti bdew johorgu flimkien, wara ftit bdew jidhlu ghand xulxin filwaqt illi nfatmu minn hbiberiji ohra u r-relazzjoni taghhom mill-ewwel stradat ruhha lejn iz-zwieg;

Illi l-konvenuta kienet persuna religjuza hafna filwaqt illi l-attur kellu riservi dwar il-fidi tieghu, liema riservi komplew kibru matul is-snin anke wara z-zwieg;

Illi ghalkemm iz-zwieg bejn il-kontendenti gie celebrat fil-Knisja u bir-rit Kattoliku dan ma kellu ebda sinjifikat partikolari ghall-attur illi sempliciment ghamel dan b'konformizmu u biex ma jaqlax inkwiet mal-konvenuta u mal-familji rispettivi;

Illi l-kontendenti qatt ma kellhom x'jaqsmu sesswalment matul iz-zmien kollu tal-gherusija u dan fuq insistenza tal-konvenuta in osservanza tal-kredenzi religjuzi taghha filwaqt illi l-attur ghazel illi jirrispetta din l-ghazla;

Illi z-zmien pjuttost protratt tal-gherusija izjed serva bhala preparazzjoni sabiex jinxtara u jitlesta l-post u jsir it-tieg illi l-kontendenti hallsu minn buthom milli sabiex ikun hemm diskussjoni serja u effettiva fuq dawk illi huma l-obbligi u d-dmirijiet tal-hajja mizzewga;

Illi fir-realta' l-attur ma kellux imhabba reali lejn il-konvenuta fil-mument tal-kuntrattazzjoni taz-zwieg, u dan kif intebah izjed tard meta fil-kors taz-zwieg kellu relazzjoni ma' mara ohra illi huwa verament kien ihobb;

Illi l-attur ma dahalx ghaz-zwieg bir-rieda u l-konvinzjoni shiha illi josserva l-obbligu tal-fedelta' lejn martu, illi huwa wiehed mill-obligi essenzjali taz-zwieg, tant illi matul iz-zwieg, anke qabel is-separazzjoni bejn il-kontendenti, kellu diversi relazzjonijiet extra-matrimonjali ma' nisa ohra;

Illi lejn l-ahhar tal-gherusija l-attur irnexxielu jdawwar id-delizzju tieghu tal-fotografija f'attivita' kummercjali, kif dejjem xtaq, u maz-zmien kompla jkabbar din l-attivita' kemm bil-ftuh ta' hanut u kif ukoll billi beda jiehu ritratti u *videos* f'tigijiet u okkazjonijiet ohra, u fil-fatt ghall-attur din l-attivita' u dan in-negozju kellu priorita' assoluta sahansitra fuq iz-zwieg innifsu;

Illi z-zwieg bejn il-kontendenti lanqas biss gie kkunsmat waqt il-qamar il-ghasel illi l-kontendenti qattghu f'Venezja izda gie kkunsmat biss madwar disa' (9) xhur wara;

Illi l-konvenuta qatt ma riedet taghmel uzu minn kontracettivi, naturalment ghaliex dan imur kontra l-kredenzi religjuzi taghha, filwaqt illi l-attur kien, minn banda jhossu skomdu fir-relazzjonijiet sesswali tieghu mal-konvenuta illi kienet tiehu sehem passiv hafna u kien ihoss illi qed tippartecipa unikament biex ma tonqosx mid-dmir taghha bhala mara mizzewga, u fl-istess lok peress illi kien jibza' illi l-konvenuta tinqabad tqila;

Illi wara zwieg infelici l-kontendenti sseparaw permezz ta' kuntratt ta' separazzjoni konsenswali tat-3 ta' Dicembru

1998 iskritt fl-atti tan-Nutar Edward Flores (*vide* kopja annessa bhala Dok "B");

Illi llum iz-zewg kontendenti jghixu hajja kompletament separata u differenti minn ta' xulxin, l-attur involut bis-shih fl-attivita' tieghu ta' fotografija filwaqt illi ghandu relazzjoni ma' tfajla barranija, filwaqt illi l-konvenuta qed issegwi kors universitarju u nvoluta f'attivitajiet ta' *prayer meetings*;

Illi ghaldaqstant iz-zwieg kuntrattat bejn il-kontendenti fil-5 t'Ottubru 1985 huwa wiehed null u bla ebda effett u dan *ai termini* tal-provvedimenti ta' l-artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta b'mod generali u b'mod partikolari *ai termini* tal-paragrafi (d) u (f) ta' l-imsemmi artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta;

Illi l-istess attur talab lil din l-Onorabbli Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fil-5 t'Ottubru 1985 huwa null u bla ebda effett skond il-ligi u dan a tenur ta' l-artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta u b'mod partikolari a tenur tal-provvedimenti tal-paragrafi (d) u (f) ta' l-istess artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta u ghalhekk tordna li ssir l-annotazzjoni opportuna fl-Att taz-Zwieg relattiv.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut minn issa stess ingunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 4 sa 6 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 6 sa 23 tal-process;

Rat id-digriet affidavit moghti lill-partijiet fl-1 t'Ottubru 2003 fejn il-Qorti pprefiggiet terminu ta' tletin (30) gurnata lill-attur sabiex jipprezenta x-xhieda kollha tieghu producibbli bil-procedura tal-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur taghha, li jkollu wkoll l-istess terminu sabiex hija wkoll tipprezenta l-affidavits taghha.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuta tal-21 ta' Novembru 2003 a fol. 31 fejn gie eccepit:-

1. Illi t-talba ta' l-attur, kif minnu dedotta u ammessa fic-citazzjoni stess, tidher li ma tistax tigi kkontestata;

2. Illi madankollu, il-konvenuta ma ghandhiex tbaghti l-ispejjez ta' l-azzjoni odjerna *stante* illi hija ma hijiex responsabbli ghall-agir ta' l-attur u l-attitudni li huwa ha lejn iz-zwieg;

3. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuta a fol. 32 u 33 tal-process.

Rat in-nota ta' l-attur datata 27 ta' Jannar 2004 li permezz taghha esebixxa l-affidavit tieghu stess.

Rat il-verbal tat-28 ta' Jannar 2004 fejn Dr. Jeanine Giglio ghall-attur iddikjarat li m'ghandhiex provi aktar. Il-konvenuta tat ruhha b'notifikata bl-affidavits attrici u nghata terminu iehor ta' tletin gurnata sabiex tipprezenta l-affidavits taghha.

Rat in-nota tal-konvenuta datata 27 t'April 2004 li biha pprezentat l-affidavit taghha.

Rat il-verbal tal-20 ta' Mejju 2004 fejn il-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-24 ta' Frar 2005.

Rat id-digriet datat 2 ta' Gunju 2004 fejn il-Qorti rrikjamat din il-kawza ghas-sentenza ghat-30 ta' Gunju 2004.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-azzjoni attrici hija bbazata fuq id-dispozizzjonijiet tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** jghid li hemm nullita' taz-zwieg:-

*"**(d)** jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg."*

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' ***Viladrich***:-

"Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring." (***Viladrich, P.J.***, **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated."** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni

fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics"* (***Viladrich, P.J.*****,** op.cit., *pg. 687).*

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra *sive* Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:-

"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju – ***Art. 19 (1) (d)*** *– biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali* (**"Isabelle Zarb vs Stephen Attard"** – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' nkompatibbilta' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu **(d)** ikompli jitkellem dwar *"anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg*. *Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom."*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius gja' Caruana"** – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju 1995).

Illi kif inghad fis-sentenza **"Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Ottubru 2002) li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *"discretio judicii"* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista ***Colagiovanni*** meta sostna li:-

"Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" ……… richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ……… si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita" (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gja' nghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *"non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena."* (***Pompedda, M.F.*, "Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski"** – ***Pompedda – Zagglia*, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra *sive* Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju"* (ara, **"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri"**, P.A., 10 ta' Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju"* (**"Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt"**, P.A., 15 ta' April 1996).

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin vs Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar",** P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima vs Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

"La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)" (***Bersini, F.***, **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita.

In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l’ atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell’ atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l’ eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio” (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta’ ghazla facli, u dan kif gja’ gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

“… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un’ affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell’ altra parte sia nei riguardi della prole” (***Pompedda, M.F.*, “Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.”** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li

taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbilta` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbilta` vera f' dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` *"di intendere e/o di volere". "L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale",* kif jghid ***Bersini***, *"rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso"* (op. cit., *p. 99).*

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics"* (***Viladrich, P.J***., op. cit., p. 687).

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea vs John Walsh",** (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-

obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *"the community of life and love".*

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP)

l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**Artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens".

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja' Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April

2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi kif ammess mill-attur innifsu kemm fl-affidavit tieghu u kemm fil-korp tac-citazzjoni stess, illi huwa dahal ghal dan iz-zwieg bl-eskluzjoni pozittiva ta' l-obbligu ta' fedelta' li hija wahda mill-elementi essenzjali taz-zwieg u obbligu ta' l-istess partijiet li jinghaqdu f'tali unjoni.

Illi jidher li l-istess attur qatt ma kien konvint mir-relazzjoni tieghu mal-konvenuta u jghid car u tond li ma kellux rieda shiha li josserva l-obbligu tal-fedelta'. Anzi jammetti li huwa kellu diversi relazzjonijiet extra-maritali ma' nisa ohra, u f'wahda minnhom jghid li sar ihobb mara ohra u fil-fatt jirrizulta li wara li giet terminata l-konvivenza tieghu mal-konvenuta huwa kompla din ir-relazzjoni ma' din il-persuna. Lanqas jidher li din kienet l-ahhar relazzjoni extra-maritali ghax qed jghid ukoll li ghandu relazzjoni issa ma' tfajla barranija. Martu min-naha l-ohra skond hu apparti li tghix separatament minnu qed issegwi kors ta' *social work* u tippartecipa fi *prayer meetings*.

Illi ghal dan kollu ma jidhirx li l-konvenuta ghandha xi risposta, anzi jidher li ghalkemm hija hadet dan iz-zwieg bis-serjeta' konxja tas-sinifikat nobbli tieghu, hija ghadha xxokkjata, li in verita' hija giet tradita mill-attur, u dan aktar u aktar meta saret taf mhux biss bl-infedelta' kontinwa tieghu, izda aktar u aktar meta saret konxja tal-fatt li l-istess attur qatt ma taha l-kunsens tieghu u wisq anqas impenja ruhu sabiex ikun fidil lejha fiz-zwieg.

Illi fid-dawl ta' dan kollu din il-Qorti m'ghandha l-ebda dubju f'dan il-kaz li tippronunzja ruhha fis-sens li l-kunsens ta' l-attur kien simulat u ghalhekk null a bazi ta' l-**artkolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta’ u tiddeciedi,** billi fuq ammissjoni tal-konvenuta **tilqa’ t-talba attrici** b’dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fil-5 t’Ottubru 1985 huwa null u bla ebda effett skond il-ligi u dan a tenur ta’ l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta’ Malta** ghar-ragunijiet imputabbli esklussivament lill-attur, u ghalhekk tordna li ssir l-annotazzjoni opportuna fl-Att taz-Zwieg relattiv.

Bl-ispejjez kontra l-attur.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------